

УДК 343.1
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2024.24>

Ю. А. Сарібекян
orcid.org/0009-0007-3163-315X
аспірант відділу докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ НЕЗАКОННОЇ ЛІКУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ НАДАННЯ КОСМЕТОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ: АНАЛІЗ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ

У сучасному суспільстві косметологічні процедури користуються великим попитом. Окрім цього, цей попит зростає з кожним роком. На жаль, будь-яке нововведення не завжди тягне за собою позитивні наслідки. Так, бажаючи збагатитися, не всі спеціалісти-косметологи розпочинають свою діяльність із здобуття медичної освіти. На практиці сьогодні для того, щоб стати косметологом, достатньо орендувати технічне приміщення, закупити препарати та пройти швидкі курси, на яких не завжди викладачі є особами з медичною освітою.

Згідно з Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників [1] на фармацевта-косметолога покладається ряд обов'язків, серед яких зокрема є: здійснення контролю якості лікарських та лікарських косметичних засобів у відповідності з вимогами норм чинного законодавства; розробка методик контролю якості лікарських та косметичних засобів з використанням фізичних, хімічних, фізико-хімічних, біологічних, мікробіологічних, фармакотехнологічних та органолептичних методів контролю; здійснення моніторингу ефективності та безпеки застосування лікарських та лікарських косметичних засобів; консультування населення з питань раціонального застосування косметичних засобів, косметологічних процедур; клієнтів косметологічних закладів з питань раціонального і дієтичного харчування; надання неінвазивної косметологічної допомоги, у тому числі апаратної, крім як за медичними показаннями; проведення стандартизації та сертифікації парфумерно-косметичної продукції, контролювання якості, дослідження ефективності та безпеки парфумерно-косметичних засобів; постійне удосконалення свого професійного рівня.

Звертаємо увагу на те, що удосконалення професійного рівня відносять до обов'язків даної категорії професій на законодавчому рівні. Проаналізувавши вищезазначений перелік обов'язків, можна зробити висновок, що на фармацевта-косметолога не покладається діяльність, яка пов'язана з інвазивною допомогою, тобто фахівець не надає послуги з медичних процедур, що пов'язані з проникненням через природні зовнішні бар'єри організму (шкіра, слизові оболонки) [2].

Наше завдання – визначити чинники, які впливають на розвиток незаконної косметології, проаналізувати їх та побудувати механізм, який зможе подолати розповсюдження зазначеної діяльності та попередити можливі ризики у майбутньому.

Одним із методів нашої роботи є збір статистичних даних та їх аналіз. Таким чином, нами було створено та проведено анкетування з метою всебічного та ефективного вирішення проблеми незаконної косметології, за результатами якого ми маємо змогу охарактеризувати особу потерпілого та особу правопорушника, а також узагальнити інформацію стосовно поточного стану розвитку та впливу незаконної косметології.

Ми зібрали інформацію серед чоловіків та жінок віком від 18 до 55 років та пропонуємо проаналізувати її у цій роботі, а також за вихідними даними запропонувати механізм та систему роботи, спрямованої на подолання діяльності некваліфікованих косметологів.

У більшій мірі наше анкетування охопило тих осіб, які безпосередньо користувалися косметологічними послугами. У першу чергу, ми збирали інформацію від потенційних клієнтів (постраждалих), а також на питання відповіли й особи, які косметологічними послугами зовсім не користувалися. Зокрема, ми не можемо виключити те, що опитування охопило й косметологів. Головна ідея полягає в тому, що наразі ми маємо актуальну інформацію від осіб, які безпосередньо чи опосередковано пов'язані з косметологією, або від тих, хто прагне вирішення цієї проблеми, що є основою нашої роботи.

Результати анкетування допоможуть ідентифікувати поширені форми незаконної діяльності, такі як використання несертифікованих препаратів, відсутність медичної освіти, порушення санітарних норм тощо. Це дозволяє краще розуміти, з якими проблемами стикаються клієнти незаконних косметологів та з чим можуть зіштовхнутися працівники правоохоронних органів під час розслідування. Також завдяки анкетуванню можна отримати статистичні дані про те, скільки людей звертаються до нелегальних косметологів, які саме процедури вони отримують та які ризики виникають у результаті таких звернень.

Отже, як бачимо, анкетування є важливим методом для збору якісних і кількісних даних

про незаконну косметологію, що може допомогти в розробці заходів щодо боротьби з цією проблемою та захисту здоров'я споживачів.

Одними з перших питань були вік та стать осіб, які проходили опитування. Як ми вже зазначили дана тематика у розрізі нашого опитування охопило людей віком від 18 до 55 років. Таким чином, вікових обмежень немає, а це підвищує актуальність нашого питання та зацікавленість серед більшої кількості осіб. З іншого боку, в анкетуванні не брали участь особи до 18 років, що також є позитивним чинником. Адже косметологічне втручання у ранньому віці може зашкодити, незважаючи на те, яким спеціалістом була виконана процедура. Зокрема, ми також рекомендуємо закріпити норму щодо заборони косметологам на виконання окремих процедур для неповнолітніх осіб без згоди батьків та направлення (рекомендації) від кваліфікованого лікаря-спеціаліста.

Загальна кількість анкетованих – 71 особа. Якщо казати за стать осіб, що проходили опитування, то ми можемо зробити висновок, що жінки більш зацікавлені у даній тематиці. Зі 100% опитованих: 85,9% – жінок та 14,1% – чоловіків. Так, ми можемо зробити висновок, що сфера косметології актуальна для значної кількості людей, незалежно від віку та статі.

Зокрема необхідно зазначити, що серед усіх опитованих осіб 87,3% користувалися косметологічними послугами. А ін'єкційні процедури застосовували 46,5% опитованих осіб.

Одним із питань також є частота використання косметологічних послуг. Значна кількість осіб зазначила, що вони користуються послугами раз на місяць або раз на два місяці, що є доволі часто та несе високі ризики нанесення шкоди (у разі якщо процедури виконуються некваліфікованим спеціалістом). Далі йдуть такі відповіді як раз на півроку або раз на рік. Найменший відсоток відповідей – це рідше одного разу на рік або навпаки частіше ніж один раз на місяць. Зокрема, ми брали до уваги той факт, що анкетування також пройшли особи, які ніколи косметологічними послугами не користувалися.

У результаті ми можемо поділити наше анкетування на дві частини: перша буде відповідати за встановлення особливостей особи потерпілого (клієнта, пацієнта), друга – за встановлення особливостей особи правопорушника (спеціаліста-косметолога). Проте звертаємо вашу увагу на те, що у даному випадку характеристика особи правопорушника будуватиметься виключно на практичному досвіді та думках потенційних клієнтів. Саме тому ми вважаємо, що буде не обґрунтовано остаточно робити висновки щодо особливостей некваліфікованого косметолога, використовуючи тільки результати анкетування.

Розглядаючи характеристику особи правопорушника, ми відокремимо декілька пунктів, які безпосередньо стосуються зазначеного питання.

Отже, одне з питань – це хто такий «спеціаліст-косметолог». У більшості відповідей була зазначена необхідність наявності у особи медичної освіти. Проте частина результатів описувала спеціаліста у загальному розумінні. Наприклад, «людина, яка лікує шкіру», «людина, яка допомагає іншим», «людина, яка знає, як робити ін'єкції» тощо. Як бачимо, не всі зосереджують увагу на медичній освіті, що дає змогу некваліфікованим косметологам просувати свої послуги. У свою чергу, ми акцентуємо увагу на тому, що головна характеристика особи правопорушника у сфері надання косметологічних послуг – це заняття косметологічною діяльністю без відповідної (медичної) освіти.

Виникає важливе питання, якщо особа завідомо йде на процедуру до спеціаліста, який не має медичної освіти, чи буде хтось з них нести відповідальність? За своє життя та здоров'я потерпіла особа безумовно буде нести. Проте це не має бути підставою для звільнення некваліфікованого спеціаліста від відповідальності. Однією з наших цілей є підвищення суспільної обізнаності щодо незаконної косметології та її впливу на здоров'я та життя потенційних клієнтів.

Зокрема, хочемо звернути вашу увагу на таке запитання як «Чи зустрічали Ви некваліфікованого косметолога (особу, яка надає послуги без відповідної освіти та ліцензії)?». Результати ми отримали наступні: «Так» – 64,8%, «Ні» – 35,2%. Отже, більшість опитованих безпосередньо чи опосередковано зустрічали некваліфікованих спеціалістів, що ще раз підтверджує актуальність нашої тематики та необхідність вирішення зазначеної проблеми.

Також було питання стосовно понесення шкоди від діяльності косметологів, за результатами якого ми робимо висновок, що 28,4% опитованих понесли шкоду від відповідних послуг. У деяких з'явилась алергія, хтось отримав опіки обличчя або її зараження, а окремі особи зазначили, що наслідком некваліфікованої діяльності виявилось хірургічне втручання. Найголовніше, що косметологи до будь-якого виду відповідальності ніяким чином не були притягнуті.

Ми можемо зробити висновок, що некваліфіковані косметологи, користуючись необізнаністю окремих клієнтів та їх довірою, проводять процедури без відповідної освіти, знань та досвіду. Найголовніша проблема – це відсутність чіткого механізму, який допоміг би притягнути винну особу до відповідальності. Виникає питання, чому так відбувається? На жаль, сьогодні не існує нормативно-правового документу, який врегулював би питання косметології. Фактично діяль-

ність таких спеціалістів безпосередньо нічим не закріплюється, а це означає, що притягнути їх до відповідальності майже неможливо.

Достатній рівень обізнаності є однією із складових в ефективному становленні демократичного, стабільного та безпечного соціуму. Якщо проаналізувати питання обізнаності у розрізі нашого питання, то ми можемо зробити висновок, що належна обізнаність у питаннях охорони здоров'я сприяє прийняттю правильних рішень щодо власного здоров'я, знижуючи ризики захворювань, підвищуючи ефективність вакцинації та формуючи відповідальне ставлення до здорового способу життя.

Ми звертаємо увагу на те, що кожна особа може попередити ризики та мінімізувати, а для цього ми надамо декілька рекомендацій. Отже, пацієнтам, які користуються косметологічними процедурами, необхідно перевіряти кваліфікацію косметолога та наявність у нього ліцензії, вибирати перевірені медичні заклади з хорошою репутацією, перед процедурою проходити консультацію та здавати необхідні тести, щоб виявити можливі протипоказання. Окрім цього, звертаємо увагу на те, що важливо ретельно підходити до вибору косметолога та процедур, щоб уникнути серйозних ризиків для здоров'я.

Так, повертаючись до результатів анкетування, ми хочемо зазначити, що 81,7% опитуваних відповіли, що проблема, яка пов'язана з наданням некваліфікованих косметологічних послуг, дійсно існує в Україні. У той же час, 14,1% особам важко відповісти на дане запитання, а 4,2% опитуваних вважають, що зазначеної проблеми немає. Отже, ми ще раз можемо зробити висновок, що тема нашої роботи актуальна серед суспільства, а більшість громадян вважають, що відповідна проблема існує у нашій державі.

Крім того, опитувані особи зазначили, які саме чинники впливають на поширення незаконної косметології. Це відсутність чіткого контролю з боку держави та правоохоронних органів, безкарність некваліфікованих спеціалістів, легка можливість заняття такою діяльністю, необізнаність пацієнтів, відсутність у косметологів медичної освіти, відсутність у людини бажання вчитися, великий попит на процедури тощо. Як бачимо, відповіді доволі різні, але більшість пов'язані з досвідом та освітою спеціалістів та діяльністю правоохоронних органів.

У свою чергу, також було задано питання щодо критеріїв, на основі яких людина обирає собі косметолога. Ми отримали наступні статистичні дані (у даному питанні можна було обрати декілька відповідей одночасно). 83,1% опитуваних віддають перевагу таким критеріям як досвід роботи та якість та сертифікація пре-

парату; 81,7% обрали освіту, наявність ліцензії на заняття медичною практикою та відгуки від реальних клієнтів; 56,3% – фото та відео виконаних послуг; 35,2% – вартість послуг; 25,4% – ведення соціальних мереж; 9,9% – популярність.

На питання «Чи має право особа надавати косметологічні послуги, якщо вона не має медичної освіти?» 87,3% відповіли, що така особа не має право, а 12,7% зазначили, що має право на заняття косметологічною діяльністю без освіти.

Крім того, 59,4% осіб перед процедурою особисто перевіряли диплом про медичну освіту у косметолога, 18,8% осіб тільки спитали про наявність освіти, а 21,7% людей взагалі не дізнавалися про наявність диплому.

Також ми запровадили декілька питань стосовно сертифікації препаратів. Так, 98,6% осіб відповіли, що знають про те, що препарат перед застосуванням має пройти відповідну перевірку та отримати сертифікацію. Проте на наступне питання щодо перевірки препарату 40,3% анкетованих зазначили, що якість та сертифікацію перед процедурою особисто не перевіряють.

Відповідно до вищезазначеного можна зробити висновок, що в умовах сьогодення особи достатньо обізнані інформативно стосовно правил та вимог проведення косметологічних послуг. Проте практичний досвід доказує протилежне, тобто особа, маючи необхідні знання, ризикує власним здоров'ям, обираючи некваліфікованого косметолога.

Таким чином, стан обізнаності суспільства у сфері незаконної косметології залишається досить низьким, що створює ризики для здоров'я людей та сприяє поширенню незаконної косметологічної діяльності. Багато людей у повній мірі не усвідомлюють реальності наслідків, які пов'язані із виконанням послуг некваліфікованими спеціалістами. До таких наслідків можна віднести інфекцію, різноманітні алергічні реакції та погіршення загального стану здоров'я. В Україні та у ряді інших країн досі не вистачає державних інформаційних кампаній, що мають на меті підвищити обізнаність про небезпеку незаконної косметології. Освітні програми для населення, які б роз'яснювали можливі наслідки і методи перевірки кваліфікації фахівців, необхідні для зниження цих ризиків.

Проте також не варто забувати про самих спеціалістів-косметологів, які нехтують необхідністю здобуття медичної освіти. Ми також пропонуємо побудувати чіткий механізм, що буде спрямований на контроль косметологічної діяльності та захист здоров'я та життя пацієнтів. Зобов'язання спеціалістів на здобуття медичної освіти для заняття косметологічною діяльністю – це один з перших та найголовніших кроків для вирішення зазначеної проблеми.

Література

1. Зміни до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників : Наказ МОЗ України від 06 червня 2022р. № 958. URL: <https://www.dls.gov.ua/print-article/?pa=97719>

2. Сарібекян Ю. А. Особливості визначення суб'єкта незаконної лікувальної діяльності у сфері надання косметологічних послуг. Збірник матеріалів круглого столу «Кримінальне процесуальне право на сучасному етапі розвитку України». – Київ, 2023. – С. 320-322.

Анотація

Сарібекян Ю. А. Характеристика суб'єктів незаконної лікувальної діяльності у сфері надання косметологічних послуг: аналіз статистичних даних. – Стаття.

Незаконна косметологія в Україні є серйозною проблемою, яка може мати значні наслідки для здоров'я пацієнтів і репутації галузі. Вона пов'язана з діяльністю осіб, які не мають відповідної медичної освіти, сертифікатів або ліцензій на здійснення косметологічних процедур.

У цій роботі ми проаналізували результати запровадженого анкетування, яке спрямоване на всебічне та ефективне вирішення проблеми незаконної косметології. Анкетування є важливим інструментом збору даних, оскільки воно дозволяє отримати об'єктивну та структуровану інформацію від великої кількості людей.

Крім того, анкетування дає можливість дізнатися думки та настрої різних груп людей щодо певної теми чи проблеми. На основі результатів анкетування можна створити стратегії, плани розвитку та прийняти важливі рішення.

Під час розробки опитування ми спиралися на реальних постраждалих клієнтів, які мають змогу поділитися своїм досвідом, деталізувати процедури, наслідки для здоров'я та правові дії, якщо такі були вжиті. Це надало нам можливість зібрати цінну інформацію про те, як незаконна косметологічна діяльність впливає на людей. Анкетування також відобразило, наскільки клієнти (пацієнти) знають про правові наслідки для некваліфікованих косметологів і чи готові вони подавати скарги чи звертатися до правоохоронних органів.

У статті зібрані основні статистичні дані, приведені практичні приклади та ситуації, з якими стикалися опитувані особи. На основі цієї інформації ми мали змогу зробити декілька висновків та запропонувати певні рекомендації, які будуть запобігати подальшому розвитку незаконної косметології та зможуть зупинити існуючу діяльність.

Також проведений детальний аналіз стосовно поточного стану обізнаності суспільства, який залишається досить низьким, що створює ризики для здоров'я людей та сприяє поширенню незаконної діяльності. Велика кількість осіб не усвідомлює серйозних ризиків, пов'язаних з використанням послуг некваліфікованих косметологів, таких як інфекції, алергічні реакції та погіршення здоров'я.

Отже, головною нашою метою – це визначити чинники, які впливають на розвиток незаконної косметології,

проаналізувати їх та побудувати систему, яка зможе подолати розповсюдження зазначеної діяльності та попередити можливі ризики у майбутньому.

Ключові слова: незаконна лікувальна діяльність, косметологічні послуги, особа правопорушника, особа потерпілого.

Summary

Saribekian Yu. A. Characteristics of individuals involved in illegal medical activities in the provision of cosmetology services: analysis of statistical data. – Article.

Illegal cosmetology in Ukraine is a serious problem that can have significant consequences for the health of patients and the reputation of the industry. It is associated with the activities of individuals who lack the appropriate medical education, certifications, or licenses to perform cosmetic procedures.

In this work, we analyzed the results of a survey aimed at comprehensively and effectively addressing the problem of illegal cosmetology. The survey is an important tool for data collection, as it allows for the acquisition of objective and structured information from a large number of people.

Furthermore, the survey provides an opportunity to learn the opinions and attitudes of different groups regarding a specific topic or problem. Based on the survey results, strategies and development plans can be created, and important decisions can be made.

During the development of the questionnaire, we relied on real victims who could share their experiences, detail the procedures, health consequences, and any legal actions taken if applicable. This enabled us to gather valuable information on how illegal cosmetic activities affect individuals. The survey also reflected the extent to which clients (patients) are aware of the legal consequences for unqualified cosmetologists and whether they are willing to file complaints or approach law enforcement.

The article compiles key statistics, presents practical examples, and describes situations faced by the respondents. Based on this information, we were able to draw several conclusions and offer certain recommendations that could prevent the further development of illegal cosmetology and potentially halt existing activities.

Furthermore, a detailed analysis was conducted regarding the current state of public awareness, which remains quite low, creating risks for people's health and contributing to the spread of illegal activities. A large number of individuals are unaware of the serious risks associated with using the services of unqualified cosmetologists, such as infections, allergic reactions, and deterioration of health.

Therefore, our main goal is to identify the factors influencing the growth of illegal cosmetology, analyze them, and build a system capable of overcoming the spread of such activities and preventing possible future risks.

Key words: illegal medical practice, cosmetological services, the identity of the offender, the identity of the victim.